Palliatieve zorg bij Sprank steeds belangrijker

‘De laatste levensfase willen we zo goed mogelijk begeleiden’

Palliatieve zorg wordt bij Sprank steeds belangrijker. Want in 2030 is ongeveer de helft van de bewoners 50-plusser. Daarom is een projectgroep Palliatieve zorg gestart, die medewerkers hierop voorbereidt. Marja van Boven, een van de projectgroepsleden: “Die laatste levensfase van de cliënt heeft een enorm impact, en die willen we zo goed mogelijk begeleiden.”

Een schatkistje helpt verdriet en rouw tastbaar te maken.

Mensen met een verstandelijke beperking worden door betere gezondheidszorg steeds ouder. “En daarop willen we voorbereid zijn”, zegt Marja van Boven, coördinerend begeleider op de Rozenhoek in Bergschenhoek. “We verwachten dat er vaker medische en verpleegkundige zorg nodig is. Daarom willen we leren welke deskundigheid wijzelf moeten ontwikkelen en welke we elders kunnen inschakelen.“

Tijdig signaleren

Bij Sprank worden trainingen gegeven, onder andere door het coördinerend team verpleegkundigen, hoe medewerkers de cliënt kunnen ondersteunen bij de laatste fase van het leven. Dat helpt natuurlijk de persoon zelf allereerst, maar ook de verwanten, begeleiding en de medebewoners.
Sprank heeft twee ‘gereedschappen’ gekozen die palliatieve zorg aan de cliënt verbeteren. Een ervan is een set ‘signaleringskaarten’ waarmee Sprank op de Rozenhoek werkt en op de drie andere pilotlocaties, Tamarisk Zuidhorn, Ransuil Bedum en locatie Urk in Bunschoten.
Deze methode helpt begeleiders te observeren en tijdig signalen op te merken als er iets misgaat. Op vragenkaarten kan bijvoorbeeld worden ingevuld: heeft de cliënt koorts, misschien pijn, heeft hij moeite met eten en drinken, is hij onrustig? Er is ook een mapje met achtergrond-informatie over palliatieve symptomen. Marja van Boven: “Door zo te observeren, weet je welke vragen je moet stellen aan een behandelaar en op diens vragen goede antwoorden te geven. We zien eerder of een cliënt zich in de palliatieve of terminale fase bevindt en kunnen daar de zorg op aanpassen.” Ook de andere teams binnen Sprank kunnen hierin training krijgen.

Ballonnen

Het tweede instrument is het werkboekje ‘Wat wil ik? Als ik niet meer beter word’. Marja: “Dat boekje vullen we samen met de cliënt en de verwant in, met vragen over: welke medische zorg, in het ziekenhuis of thuis, is er een dominee nodig, van welke muziek en van welk eten hou je? Een van onze cliënten was bijvoorbeeld dol op feestjes. We hebben toen ballonnen rond zijn bed gehangen. Daar werd hij helemaal blij van.
Met dit boekje in de hand kun je het sterven bespreekbaar maken en nog beter en sneller aansluiten bij wat een cliënt in de laatste levensfase nodig heeft. We gaan het nog aanpassen aan onze eigen identiteit. Want in de palliatieve zorg gaat het ook om het spirituele: Hoe kun je samen praten over de hemel? Van welke psalm of liedjes wordt iemand rustig zodat hij in vrede kan sterven?“

Kistje van belofte

Ingeborg Lagewaard (65) woont al 30 jaar op de Rozenhoek. Haar vriend Frans, met wie ze een innige vriendschapsband had, is onverwachts overleden. “In mijn schatkistje zitten foto’s van Frans, van mijn ouders, mijn zus Marjon en tantes die zijn overleden. Ik ben altijd blij in mijn hart als ik ernaar kijk, want ik weet dat ik hen zal terugzien in de hemel. Ik kom daar ook, ik verlang ernaar. Ik wil heel graag dat Jezus terugkomt.
Frans en ik dronken altijd samen een wijntje. Ik mis hem. Door het schatkistje voel ik mij getroost, omdat ik weet dat ik Frans en de anderen later terugzie.” Haar zus Paulien heeft op het schatkistje de woorden ‘Kistje van belofte’ aangebracht. Ingeborg: “Die belofte is dat ik bij hen in de hemel kom.”

Ingeborg Lagewaard:

‘Ik ben altijd blij in mijn hart als ik naar mijn schatkistje kijk’

Tekst: Thea Westerbeek • **Beeld:** Elisabeth Ismail

Marja van Boven, enthousiast over de projectgroep Palliatieve zorg.

Dierbare voorwerpen

Bij palliatieve zorg hoort een goede samenwerking in de Driehoek. En nazorg voor nabestaanden. Dat kunnen verwanten zijn, maar ook medewerkers en medebewoners van de overledene op wie het overlijden veel impact heeft. Daarom zijn er bij Sprank allerlei materialen en rituelen ontwikkeld die helpen om rouw en verlies tastbaar te maken. Want juist voor mensen met een verstandelijke beperking zijn begrippen als sterven, de dood en de hemel erg abstract. Zo is er het schatkistje. In dit kistje – vervaardigd door Sprank-dagbestedingslocatie Fraam – kan de cliënt spulletjes doen zoals foto's, verjaardagskaartjes en brieven. De cliënt kan het kistje zelf beschilderen of beplakken. Bij een overlijden kan het kistje de functie van een herinneringskastje krijgen, met dierbare voorwerpen zoals een sieraad of een kledingstuk dat herinnert aan de overledene.

Geloofsvragen

Marije Vermaas is geestelijk verzorger bij Sprank en ook lid van de projectgroep. Zij zorgt voor de geestelijke ondersteuning van begeleiders.
"Ik reik taal en vormen aan voor het gesprek met de cliënt over de laatste levensfase en het sterven. En ook rituelen die troost geven. Bij palliatieve zorg is zingeving van groot belang. In confrontatie met ziekte en dichter bij de eeuwigheid komen er meer geloofsvragen. Juist dan is het belangrijk met elkaar te delen waaraan je kracht ontleent als iemand overlijdt.
Bij een overlijden komen bij begeleiders vaak ook eigen verlieservaringen boven. Of soms twijfel of er wel genoeg gedaan is voor de cliënt. Dus nazorg is essentieel. Veel begeleiders hebben in de loop der jaren al ervaring opgedaan op het gebied van palliatieve zorg. Het is mooi om iemand op het laatst van zijn leven op een passende manier te kunnen begeleiden. Dan kun je als nabestaanden met voldoening terugkijken op een goede laatste fase."

Palliatieve en terminale zorg

- **Palliatieve zorg:** iemand wordt niet meer beter en zal aan de ziekte of aan complicaties overlijden. Dit kan een proces zijn van jaren; er is sprake van zorg voor kwaliteit van *leven*. Palliatieve zorg is gericht op het voorkomen en verlichten van lijden door middel van vroegtijdige signalering en behandeling van problemen van fysieke, psychische, sociale en spirituele aard.
- **Terminale zorg:** iemand sterft naar alle waarschijnlijkheid binnen nu en een paar maanden; er is sprake van zorg voor kwaliteit van *sterven*. Bijvoorbeeld door te voorkomen dat iemand het benauwd krijgt.

'We zien nu beter of een cliënt zich in de terminale fase bevindt'